

העוצמה האינטלקטואלית, החושים המחוודים והאינטואיציה הדמונית, הניתנים להע" ברה באמצעות אובייקטים מיסוליים, בדרך חד-פעמית ובתלת-צפויה בהתפרשותה — כל אלה מתחיים לפרשנויות ולאסוסיאציות רבות. את כל אלה אפשר למצוא בפסליה של דרורה דומיני, המוצגים כעת בגלריה דביר.

דרורה דומיני משדכת בין העץ והזכוכית, כאילו נועדו מאז ומעולם, ומדרך הטבע, זה לזו. תוצרי חיים חיוניים המאזכרים בין השאר גם תחושות של חמימות אינטימית ו/או מערכות הגנה מפני קור זמני.

עבודות אלה מעודדות שוב ושוב את השאלה עד כמה יש בכוחה של אמנות ראויה לשמה להקטין ולצמצם את הפער בין החיים והאמנות. ללכת לראות. גירוי חזק לדימיון. נעמי הרירוק

שהתנכר לו. אבל הוא הזמין את ההתנכרות והוא ניזון ממנה, כי היתה בו גאווה רבה... תמצית אנושיותו של רטוש היתה בגבריותו. הוא בורך במידות המסורתיות של הגבר, מידות הכוללות ומתמטות עם התמעטות הגבריות... היה בו משהו שהולך ונכחד: גבורה."

רשימתי על רטוש נדפסה שוב לא מזמן בספי"ר קלות הדעת, רשימות אישיות על תיאטרון ושי"ר (זמורה, ביתן, 1988), עמ' 113.

נתן זך מעיר: תודה לאריה זקס על תיקון הטעות. ביקשתי את תגובתו של יואל עמרמי אבל לא הצלחתי ליצור עימו קשר. מיכתביו של רטוש יצאו לאור בהוצאת הדר שמרבית כותריה (titles) בלע"ז נרכשו על-ידי הוצאת מחברות לספרות שעל יד הוצאת זמורה, ביתן, ומהם ניתן עוד להשיג את ספר המיכתבים.

מפה ומפה

צורפים ב"בית היוצר"

הגלריה החיפאית החדשה בית היוצר מציגה תערוכה של 22 צורפים ישראליים שהמשותף למרביתם, שהם בוגרי האקדמיה לאמנות ולע"י צוב בצנאל בירושלים. חלקם כבר קנו לעצמם שם ואף זכו לפריסום על יצירותיהם בכסף, בזהב ובאבנים יקרות ובאבני חן.

ברף ההסבר לתערוכה כותבת האוצרת, אסתר קניספל, כי „למרות מיספרם המרשים של התלמידיים והמרצים מחיפה והצפון שאיישו את בצל כור ההיתוך של אמנות ארץ-ישראל המתחי דשת, זכו יצירות תלמידיו ובוגריו בהכרה מיד ערית ביותר מצד הציבור החיפאי.“

חנות הצורף בבגדד

שיחזור ראשון מסוגו של חנות טיפוסית של צורף יהודי בבגדאד הוצג באחרונה בראשונה בטוסיאון יהדות בכל באור יהודה. עיצוב וביצוע השיחזור נעשו על-ידי האמן יהודה לוי אלדמע והוא מומן על-ידי גרין יהודי אנגלי ממוצא ע"י ראקי.

מיקצוע הצורפות היה כידוע מיקצוע טיפוסית ליהודים בעיראק ו"סודותיו" הועברו מאב לבן. הדגם המשותף מכיל כלי-עבודה אותנטיים (סרן צורפים, מישקל, כורה להרתחת הוזה, מפוח, וכ"ו), כספת, שולחן-עבודה, וכמובן — גם את הצורף עצמו בדמות בוכת דמה גדולה.

צורה-נושא הם בגדר תירוץ, אמתלה כשבילי: הצדקה לשים קווים. קווים זו שפתי. זוהי צורת ההתבטאות שלי — באמצעותם אני מתייחס לדברים, לסביבה. אין לי שפה אחרת. ברושח שבין הקווים והצורה אין הקווים שוכחים לצורה את החסר שגמלה עימהם. במילים אחרות: את ההצדקה שהצדקה את לידתם. בר צותם לגמול לה טובה תחת טובה הם עושים כל שכיכולתם כדי להציג אותה, את הצורה-נושא, באופן הטוב ביותר. הם שואפים לבטא אותה בנאי מנות, לבטא את פנימיותה, את רוחה הספציפית, הייחודית. כך, אני חושב, מתקבלת הרמוניה: שיתוף-פעולה אידיאלי בין הקו והצורה-נושא, וכל אחד מהם חי חיים של כבוד — עצמאיים לחלוטין, בלי יחסי ארונ'משרת או שיפחה.

הקווים חיים חיים חופשיים על גבי הנייר. הנייר מקובל ומכובד בעיניהם והם מתחשבים בו, אינם אונסים אותו כי אם משתפים אותו בחוויה. תם. בשום אופן אין הנייר משמש להם רק כאכ"סניה. הוא מהווה שותף מלא ושווה-זכויות, לא כמישטח בצק שמתוכו גורים בעזרת כוס או כל צורה אחרת עוגיות ומותירים חורים (נגאטיבים). הקו הפתוח, החופשי מנהל שיח עם הצורה. לפעמים הוא הולך בצידה, לפעמים הוא חורג אל תוכה או יוצא ממנה — הכל לפי מצב רוחו. הקו מחפש את הייחוד הבילערי של הצורה-נושא. הוא מחזר אחריה כאוהב אחר אוהבו. ואם הוא עושה זאת בכל הנאמנות שהוא מסוגל לה, אני חושב שהצורה-נושא משיכה לו אהבה. בסיוכום, לדעתי קו שכל תפקידו בחיים הוא להגדיר-לגדר צורה-נושא הוא קו מת. אינני רואה טעם לשים קווים מתים על נייר.

מכתב למערכת

תיקון טעות

הפרופ' אריה זקס כותב לנו מירושלים: על שימחתי למיקרא הלקט ממיכתבי רטוש (הרף חרש", 11.1.89) העיב עניין אחד קטן. אתה משבח בהודמנות זו (בצדק) את ' עמרמי, עורך הקובץ, על שכתב בשער הספר כי „לידיריו (של רטוש) היתה סיבה לקצוץ על אלה שהתנכרו לו. אבל דומה שהוא הזמין את ההתנכרות וניזון ממנה, שכן היתה בו גאווה רבה וגבורה — ערך הנעלם והולך מן העולם.“

דברים אלה של עמרמי הם ציטוט כמעט מיי-לולי מתוך רשימה שכתבתי מייד אחרי מותו של רטוש, על פי בקשתו של עורך המוסף הספרותי של 'דעות' אחרונה, זיס' סתוי. סתוי פנה אלי כי ידע על אהבתי לרטוש ועל יחסי הקירבה המיידים במינם ששררו בינינו במשך שנים רבות. הדברים פורסמו במוסף 'דעות' אחרונה במרץ 1981, וזו לשונם בניסוחי:

„לאוהביו היה פיתוי לזעום על העולם

אלה שכתבתי על מלניקוב, כמוכן) כדרך שהק פתי ברברים שכתבתי בענייני סיפרות. כיני לכיני הצדקתי מינהג זה באמרי, שלא הרי חזבתו של אדם כהרי מה שהוא בגדר חובתו, דהיינו, אמנותו ואומנותו שלו. אמנם כאן וכאן הוא חייב במיניות הנאמנות לאמת. אבל אם בדברים שכתבתי חובתו, עליו לדרקק בכל מילה היוצאת מתחת עטו כחוט השערה, הנה ברברים הקשורים בחובתו מותר לו לפעמים לזווג נאמנות וחובה. לשון אחר: להניח לעטו שייך אחר נירבת ליבו ושימחתו ורצונו לעזור. במילים אחרות עוד: שייך אחר חובתו ורק ייצא ידי חובתו. הנה אמרתי זאת ואתם תרוננו אותי כאשר תרדי נג.

הרבר הקובע בעיני — מה שאין פירושו שהוא חייב גם להיות הקובע בעיניכם — הוא שביחס לקומץ אמנים-ידידים או ידידים-אמנים (קומץ בלבד, שאין בו כדי להשביע שום אריה ראוי לשמו) מעולם לא נקפני לבי על שהלכתי אחרי לבי. יחיאל סגל הוא מייצג נאמן לאותו קומץ בעולם שבו מסתובבים להם כל כך הרבה מט' בעות מזוייפים או פסולים, יחיאל סגל הוא מטבע אמיתי. והרי כבר הקרימני אביגדור סטימצקי במשל זה ואיני אלא מביא רברים כשם אומרים. אלא שסטימצקי, בניגוד לי, אמר את דבריו אלה בתחום שהוא תחומי ולפיכך הוא בגדר חובתו ולא חובתו, ולכן אני מסתמך רווקא עליו.

אמרתי או רמזתי, שבמיקרה זה, מיקרה סגל, אין צורך לערב סנטימנט בהערכה. והערכת אומרת, מזה 32 או 33 שנים היא אומרת, שיחיאל סגל הרשם והאקווארליסט הוא אחד מחשובי היוצרים שהצמיח דרוו שהוא, במידה מסויימת, גם דורי.

יחיאל סגל* כמה מילים על רישום

שאלה ששאלה אחת מחברות החוג לציור שבו השתתפתי גרמה שארצה לומר כמה מילים בנושא הרישום. כשאני בא לרשום קווים על הנייר, עלי להניח

אותם סרטים של ברגמן התיישנו ברובם במהירות גדולה יחסית; פה ושם הפאטוס נשמע או נראה קצת נכוב; הסמלים הנוצריים מגושמים למדי ועל הכל שורה איוו עננה של מיסטיקה צפונית, בטעם יונג. קשה לדעת אם סרטים אלה עדיין מרברים לליבם של סטורנטים וצעירים אחרים. אני ראיתי אותם, בראשונה, למעלה מ-10 שנים לאחר שנוצרו ובכל זאת, כאמור, היתה זו חוויה מרגשת ומרתקת אשר התחדרה עליידי ההיבט הסוריאליסטי שלה: אתה נפגש לפתע, וכי עוצמה רבה, עם צד חשוב בחיך — באמצעות — או הודות — לסרט שבדי ישן-יחסית, הרובר כמוכן כשפה שונה ומתאר תרבות וחברה שאין להן לכאורה דבר משותף כלשהו עם חיך שלך וכלי חווייתך (בצבא, או בקיבוץ, באוניברסיטה וכיוצא בזה).

עקרונות, ההכרה המתבקשת באחדות העולם ובני-האדם היא תוצר-לוואי מוכר גם בתחומים תרבותיים אחרים, אבל היא אולי „זמינה“ יותר בקולנוע. עצם גודלו של האקרן, בנוסף לאיכות הסרט, מסייע להחדרת האמת הזאת, עד שאתה תמה כיצד מרבית בני האדם, אף אם נהנו — כלומר התרשמו ממה שראו והכירו בזיקה לחייהם שלהם, ממחרים לשטוח ומסירים את החוויה שחוו מסדר יומם, שהרי הסרט היה — עבורם — כחזק קת בילוי, כליול המתוחם ומגודר כמה שמכונה שעות הפנאי.

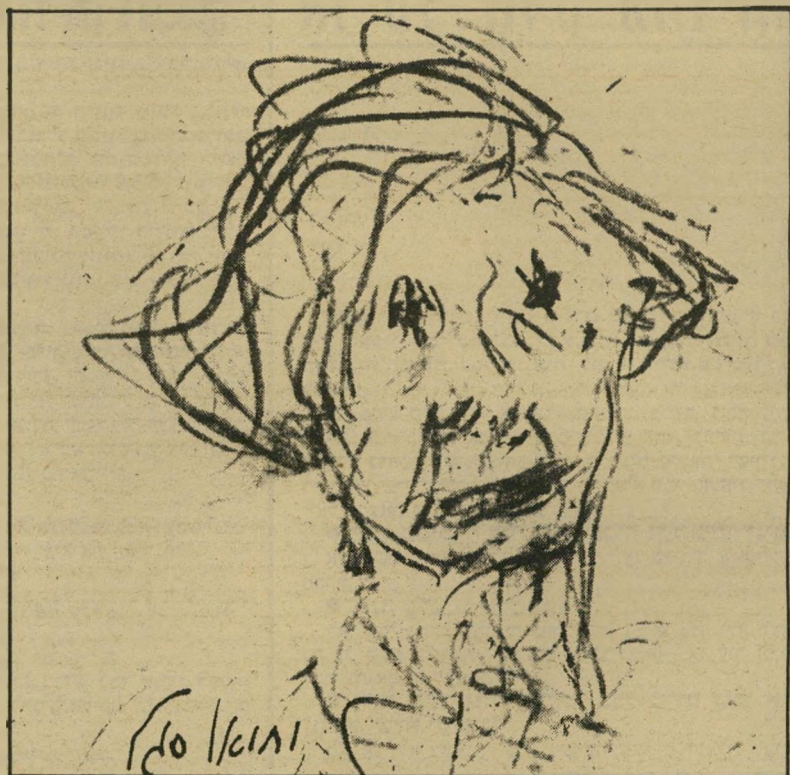
אמנות

עם התערוכה בגלריה רוזנפלד

יחיאל סגל,

מטבע אמיתי

על חטאי אני מודה; אני משוחר בכל הנוגע ליחיאל סגל. זה 32 או 33 שנים שאני משוחר ביחסי אליו. בעצם, אני משוחר למדי ביחס למר-בית האמנים שעליהם אני כותב, מפעם לפעם (מבקר יאמר: בהיסח הדעת). היו גם מיקרים,

יחיאל סגל: רישום

להם, לדעתי, לחיות חיים עצמאיים לגמרי. בשום אופן אסור לי להופכם למשתרים או לעבדים שכל תפקידם הוא להגדיר או לגדר צורה-נושא.

* יחיאל סגל, אמן יוצא-דופן, נחשב אחד מן דולי הכישרונות של ישראל. מאחוריו תערוכות-יחיד רבות אבל גם תקופות פריחה המסחכמות יותר מ-20 שנה. שירת בצבא הב' ריש' למד בסטודיו של שטרייכמן וסטימצקי. חי שנים רבות בירושם ואחר-כך בחיבוב (כקורא מונימים עירוניים). כשהוא משמיד כל ציור שא צייר מייד עם השלמתו. באחרונה חזר לציור ואף החל מצייר אקווארלים שזכו בביחבי הביקורת בכל מקום שבו הוצגו.

שבהם ניסו ציירים לשחד אותי. לשחד מלשון שוחד. ביחס לאלה האחרונים, התקשיתי להיות משוחד. אולי משום כך גם לא כתבתי עליהם. אני יודע שיש לי בעייה.

ואם כבר התחלתי: האמנות תמיד היתה בעיני ובעיני רוחי חובנה. את המילה חובנה חידש יונתן רטוש, ירדני ודירו של אריה זקס, והיא תרגום ל'hoby האנגלי. אף כי ציירים נמנו ועודם נמנים עם הקרובים שנידירי, ואף כי החובנה שלי לציור (ופיסול) גררה בעיקבותיה צרה צורה: שיגעון, לא כיי: טירוף אספני שגדל לפעמים עד לממדים שבהם איים בללוע לא רק את שארית כספי כי אם גם אותי עצמי, הנה לא הקפדתי עם המעט שכי תבתי בנושאי אמנות ולהוציא ירדירי-מחקר כגון